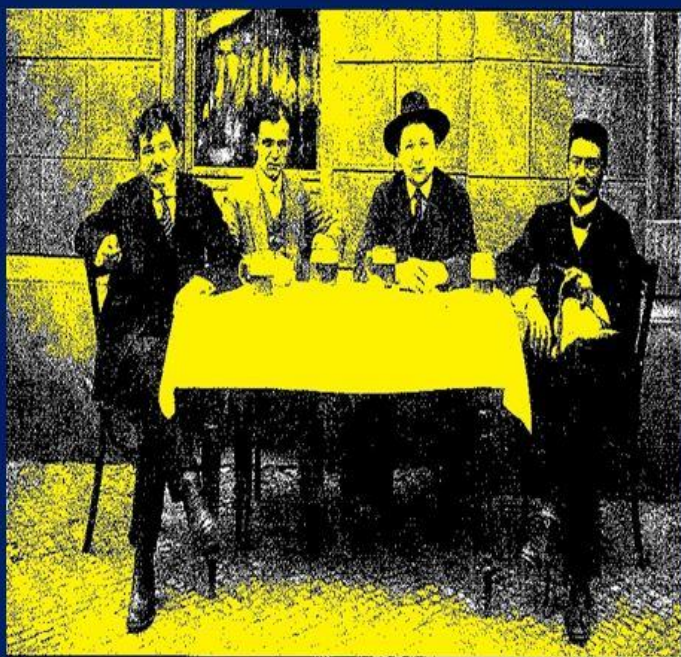

DĚJINY STRANY MÍRNÉHO POKROKU V MEZÍCH ZÁKONA

JAROSLAV HAŠEK

DĚJINY STRANY MÍRNÉHO POKROKU V MEZÍCH ZÁKONA

* * *

Jaroslav Hašek

www.hudebni-knihkupectvi.cz

Layout © Ing. Zdeněk Šotola, 2018

ISBN 978-80-907140-7-6 (ePUB)

ISBN 978-80-907140-8-3 (Mobi)

ISBN 978-80-907140-9-0 (PDF)

Vydalo nakladatelství

PaedDr. Jiřina Šotolová - Hudební e-knihkupectví

www.hudebni-knihkupectvi.cz

OBSAH

Úvod

Z letopisů strany mírného pokroku

Počáteční program strany mírného pokroku v mezích zákona

Gustav R. Opočenský a vévoda makedonský Klimeš

Makedonský vévoda Klimeš

První neúspěchy strany na českém venkově

Přítel Stanislav Zeman

Pronásledování prvních křesťanů na Vinohradech

Perzekuce nové strany kruhy vládními

Strana roste, ale je bita

V zajetí Kartagiňanů

Přítel Jiří Mahen a Josef Mach

Svět zvířat

Jiná organizační střediska nové strany

Básník Toman praví: Monsieur, n'yavez-vous pas coronne?

Mistr Arbes

Pokladník strany Eduard Drobílek

Drobílkovo milostné dobrodružství

František Šafr vypravuje svou novou povídku: Oplátka

Poslíček strany básník Frabša

Adolf Gottwald, překladatel ze světových jazyků

Domluva k dílu prvému

Apoštolská činnost tří členů strany mírného pokroku

Profesor František Sekanina, český kritik

Malíř Jaroslav Kubín

Apoštolská činnost tří členů strany, zračící se v dopisech na

výkonný výbor

Slavnému výkonnému výboru strany mírného pokroku v mezích zákona

Česká Panna orleánská slečna Süssová

Pan spisovatel Rožek

Další dopis z misionářské pouti

Básník Louis Křikava, jinak Blažej Jordán zvaný

Slavnému výkonnému výboru strany mírného pokroku v mezích zákona

Básník Racek

Honba za Macharem

Machar není doma

Jak se baví Češi ve Vídni

Soudruh Škatula

Vzpomínky na spolek literátů Syrinx

Neznámý literát

Dr. K. Hugo Hilar

Jak to dál dopadalo se třemi příslušníky strany mírného pokroku v mezích zákona

Emanuel šlechtic z Lešehradu

Dobrodružství strany mírného pokroku v mezích zákona ve

Vídeňském Novém Městě

Největší spisovatel český Jaroslav Hašek

Rozjímání o počátku cesty, větším dílem necestopisné

Konference delegátů strany mírného pokroku v mezích zákona s vynikajícími uherskými politiky

Slečna Sláva

Májové výkřiky

Nejtlustší český spisovatel Jan Osten

Nagykanidžská idyla

Augustin Eugen Mužík

Pokračování idyly nagykanidžské

Další dopis z misionářské cesty

Hudební skladatel Chlanda

Intrikán herec Písecký a jeho drama

Architekt Pepa Mayer

Dr. H.

Mayer Vratislav, slavný malíř sgrafit

Jaroslav Hašek má ve Velké Kanidži přednášku

Slečna Máňa Bubelová

Jan Riedl, slavný pianista

Život mezi Dacany

Dacani drží dál svůj týden

Okuste branické pivo!

Jaroslav Hašek přednáší u Zvěřinů o mrtvole na Tise

Strana jde do voleb

Manifest strany mírného pokroku v mezích zákona k posledním volbám

Přednáška o falšovaných a zkažených potravinách, kterou jsem pronesl v Kravíně ve volební kampani 1911

Řeč o protikandidátech

Přednáška o rehabilitování zvířat

Přednáška o dr. Záhořovi

Přednáška o zestátnění domovníků

Přednáška o volebním právu žen

Den voleb

Vyzvědačské aféry strany mírného pokroku v mezích zákona

Jeden den v redakci Českého slova

Šéfredaktor Českého slova Jiří Pichl

Redakční sluha Šefrna

Ženský pseudonym

Sklenice černé kávy

Quido Maria Vyskočil, zvaný též jinak Ježíš Marjá Vyskočil

Pelantova aféra

Jak se stal pan Karaus alkoholikem

Perzekuce člena nové strany Karla Pelanta

Jak sloužili za dr. Funka u barnabitek mši

J. S. Machar

Má tragédie montmartská

Dr. Chalupný

Můj zlatý dědeček

Karel Pelant

Lucie, spanilá zakletá princezna

Oprava podle paragrafu 19 tiskového zákona

Národní listy

Br. Jiří Pichl, nár. soc. redaktor a obecní starší na Královských

Vinohradech

Dopis z Prahy

Občan Antonín Němec, sociálně demokratický poslanec sedmého volebního okresu

Mezinárodní a česká situace

Václav Jaroslav Klofáč

Historie tří korun

Karel St. Sokol

Jak jsem vystoupil ze strany národně sociální

JUDr. Josef Myslivec

O panu Josefu Valentovi

Revolucionář Ziegloser

**Protokol II. sjezdu strany mírného pokroku v mezích zákona z roku
1921**

Úvod

Děkuji tímto svému příteli panu Karlu Ločákovi, který poskytuje mně možnost, pokud lze obsírně vysvětliti celé politické a sociální dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona.

Vítáme toto rozhodnutí, neboť tato práce psána jest s oduševněním a osvětlí důkladně celý poměr strany mírného pokroku v mezích zákona nejen k celé české veřejnosti, ale též k vynikajícím jednotlivcům, kteří byli jednak příznivci, jednak činnými funkcionáři.

Bude to práce, ve které velmi podrobně budou všechny vynikající skutky jednotlivých členů strany popsány, pokud možno věrně.

Nebude to ovšem jen prosté konstatování jednotlivých událostí, nýbrž bude to kronika obsáhlá, která vysvětlí všechno nadšení, které kdysi háralo v srdcích všech účastníků, jejichž snahou bylo podporovat morálně i finančně druh druh a popřípadě postarati se o rozšíření strany a dopomoci jí k velkému rozmachu. Zejména byla to poslední sezóna voleb do říšské rady, kdy postavila nová strana vlastního svého samostatného kandidáta, který nepřistoupil na žádný kompromis, ale nekompromitovav se též a podporován jsa všemi poctivými lidmi, propadl sice většinou 2498 hlasů, ale získal hlasů 36. Těchto 36 hlasů bylo zaznamenáno v následujících listech: Právo lidu, v Žižkovském obzoru a v Času, kteréžto listy nebyly zaujaty nikterak proti této nové straně politické, jejíž program byl úplně čistý, takže kandidát její byl poražen tak obrovskou většinou.

Stalo se to na Královských Vinohradech roku 1911, kdež nejlépe bylo dokumentováno, že 36 mužů nestydělo se veřejně postavit na obranu strany, která má v dohledné době budoucnost, neboť doposud širší vrstvy postrádaly jakéhosi vodítka, které by obeznámilo veškeré politiky s programem jak rámcovým, tak i nerámcovým, kteréžto oba programy nejsou, jak u jiných stran tomu bývá, neměnitelnými, nýbrž mění se dle různých politických a společenských poměrů, aby program strany mohl být vždy v souhlase s tím, co hýbe celý český národ v jeho nitru společenském i politickém. Bude to tedy jakási kronika, obsáhlá historie této obdivuhodné strany, která vzešla z prostých začátků a přitom během času dosáhla úctyhodného počtu členů, kteří jsou oddáni této straně tělem i duší i financemi.

Bude zde vyličeeno, jak se programy měnily, jak žili i v soukromí jednotlivci této strany, která stává se nutnou, aby konečně byla vyplněna citelná mezera v českém politickém životě.

Byla nám vytýkána z mnohých stran bombastičnost a frázovitost. Nelze se tomu divit, neboť šli jsme zprvu za osvědčenými vzory jiných

politických stran, kde panují podobné poměry, ale lišili jsme se ode všech ostatních politických stran malým počtem členů. To jsme měli kromě programu odlišného a z toho principu jsme také postupovali.

A postupovali jsme nemilosrdně, nedbajíce na oběti.

Byli jsme přísnými vůči všem, kteří nechtěli výkonnému výboru strany mírného pokroku v mezích zákona více nalít něco na dluh. Stěhovali jsme odtamtud své organizační místnosti.

A přestěhovali jsme se jinam s novou nadějí do budoucnosti, s novým nadšením, a odešli jsme opět odtamtud nezlomeni v důvěře, že přece se nám konečně podaří prorazit na veřejnost, že veřejnost, upoutána našimi krásnými snahami, přistoupí na program naší strany. Že jsme ovšem se na mnohých místech dožili zklamání, jest víc než jisto.

Chtěli nám na mnohých místech podrazit nohy, ale že se jim to nepovedlo, jest právě důkazem vnitřního porozumění snahám našim, které vyplynuly z čistého idealismu a přijaly do svého programu i prostý materialismus, podporovaný snahou po blahobytu všeobecném, ze kterého bychom nebyli vyňati i my. Jsme nyní již dosti silnými, abychom mohli veřejně vystoupit s tímto obsáhlým dílem, které jest značně podporováno tím faktem, že všichni účastníci jsou doposud naživu, takže činí tak autor s plným jejich souhlasem.

A činí tak s nadějí, že budou všechny mylné pověsti o straně vyvráceny, zejména vylhané tvrzení fejetonisty Lidových novin spisovatele Mahena, že stranu mírného pokroku v mezích zákona volby zabily. Že ji nezabily, bude právě důkazem tato obsáhlá historie, která bude jistě přijata s povděkem od všech, kteří přáli si o celé straně zvědět pravdu, nic než pravdu, k čemuž mně dopomáhej bůh!

Z letopisů strany mírného pokroku

POČÁTEČNÍ PROGRAM STRANY MÍRNÉHO POKROKU V MEZÍCH ZÁKONA

Intenzivní vzdělávací hnutí, které v letech 1904 hýbalo celou střední Evropou, mocné liberální ideje, přicházející k nám ze vzbouřených ruských gubernií, kde teroristi v období 1902-1904 rozvíjeli svou největší činnost, kteráž válkou rusko-japonskou jsouc podporována byla korunována ojedinělými úspěchy, jakým bylo vyhození Plevého do povětří a strýce carova Sergeje ve Varšavě, nezůstalo ani u nás bez ohlasu. V severních Čechách vzbouřili se horníci a navrátili se teprve tehda do práce, když jim zaměstnavatelé *snížili* mzdy. Toto velké revoluční hnutí mělo ohlas i ve Vestfálsku, kdež byl vztyčen rudý prapor na radnici hlavního města Vestfálska, na jehož jméně nezáleží. Prapor ten si tam dali sami württenberští četníci, a to se stalo právě v té době, kdy ruské loďstvo baltické u Čušimi bylo poraženo Japonci.

Ohlas tohoto japonského vítězství způsobil tenkrát v Praze velký rozruch; ačkoliv byla zpráva pravdivá, psal tenkrát válečný zpravodaj Národních listů a Národní politiky přítel poslanec Václav Jaroslav Klofáč stále o velkých vítězstvích Rusů nad Japonci. V Praze tomu věřilo asi 30% lidí, a to byli ti, kteří roku 1901 při vypuknutí války rusko-japonské stáli na Staroměstském náměstí před ruským chrámem svatého Mikuláše, kde báťuška Ryškov sloužil panychidu za zdar ruských zbraní, a ty zástupy českého lidu zpívaly venku Hej Slované, patrně na počest Petropavlovské pevnosti a 1000 ruských lidí, zastřelených tělesnou stráží carovou a kozáky na Něvském prospektu, když volali slávu carovi. Ozdobeni slovanskými trikolórami spráskali tam Pelanta, osm českých anarchistů a naposled redaktora Práva lidu přítele Skálu, který opožděně přišel po naprostém debaklu zpráskaných odpůrců carových a vida tolik lidí pohromadě, ve stranickém nadšení domníval se, že to musí být sami sociální demokraté, a zvolal uprostřed toho davu: „Pryč s carem, hanba carovi!“

Jedině tím, že ho policie zatkla, zachráněn byl před utlučením; jak sám vypravuje, dostal od nadšených carofilů kolem 600 facek. Dostal je právě od těch, kteří za čtyři roky poté na Staroměstském náměstí za bouří o všeobecné právo hlasovací volali s doktorem Soukupem, stojícím na balkónu radnice: „Ruské revoluci nazdar!“

Ano, v této době viselo již nad středními Čechy ve vzduchu všeobecné právo hlasovací. V Čechách počínalo se probouzet nejasné vědomí po

lidské důstojnosti a anarchista Knotek dává zděděné peníze do žižkovské Komuny, Vohryzek maže si sporý věnec vlasů brilantinou, chodí po Praze v šatech nejelegantnějšího střihu jako arbiter elegantiarum, kupuje si voňavky a vydává Chudása, anarchistický krejcarák českého lidu, zatímco v úzké a smutné Charvátské uličce v Rokytově tiskárně zaniká satirický časopis Svítilna, kam malíř Lada ukládá prvně své zkreslené nohy. Svítilna tedy zanikla, když autoři vybrali si zálohy na honoráře až do šestého pokolení. České slovo přestává být Českou demokracií a Česká demokracie Českým slovem a poslanec Klofáč pochvaluje si v dopisech z Mandžurie statečnost ruského vojska, hrdinství Japonců a posílá do Čech tatarské výšivky, které Rusové odebrali popraveným Chunguzům. Realisté zatím v Čechách nelení a Herben a Masaryk nadávají si navzájem. Masaryk prohlašuje, že je s Herbenem morálně hotov, k čemuž Herben ironický přisvědčuje s velice nebezpečným dodatkem: „Ale nikdy ne finančně.“

A zatímco klerikální sloup katolické moderny, denunciant páter Dostál-Lutinov, nadává Macharovi, úpícímu v nepřátelské Vídni s platem K 4000,- ročně v roztomilém vlastním domku za Vídni, v této vilce obrací Machar svou pěst směrem k Českému království a počíná se mu nelíbit Eliška Krásnohorská a studuje přitom pro budoucnost bedekra po Římě.

V Čechách vyskytují se dva mladí básníci, píšící jedenkaždý horší verše než druhý. Jest to básník Rosenzweig-Moir a Frabša, který stal se po letech upřímným národním socialistou, redaktorem národně sociálního plátku v Kutné Hoře. V té době bylo zvykem, že mladí básníci jako Frabša unášeli dcery pekařů, a když na ně otec přišel, dopouštěli se urážky Jeho Veličenstva. Na Vinohradech nešťastný knihkupec Horálek rozdává Bibli kralickou mezi své přátele a známé po hospodách a vypůjčuje si od nich peníze. Anglikánská církev kupuje v Praze duše po jedné libře, v Nuslích v Heroldových lázních křtí adventisté nahé staré baby, v Makedonii vypuká revoluce, makedonští povstalci vyhazují do povětří mosty u Bitolje a Soluně, z hradčanského paláce arcibiskupského padá komíník do dvora, vzbuřená válečná ruská loď Potěmkin bombarduje rumunské pobřeží, na Labi pro malou výši vody ukazují se hladové kameny, agent-provokatér Mašek vydává se v redakci Komuny za italského anarchistu Pietra Perriho, uprchnuvšího ze Sevastopole v Rusku, a spí jednu noc u Rosenzweiga-Moira, vlastně oba jsou vzhůru, poněvadž jeden bojí se druhého, do Prahy přijíždí nenápadně vévoda makedonský Klimeš, a tu v těchto bouřlivých dobách zakládám v hostinci U zlatého litru na Královských Vinohradech, za posměchu mistra Arbese, novou politickou stranu českou, stranu mírného pokroku v mezích zákona, kterýžto název

byl hlavním a počátečním programem celé strany, kde slova „mírný“ a „pokrok“, „mez“ a „zákon“, spojený ideově v jeden mohutný celek, udávala rámcový program celé strany, který ovšem později změnil se dle stávajících politických poměrů, přizpůsobil se okolnostem až do té doby, kdy roku 1911 přikročeno bylo k reorganizaci strany.

A jest na místě, abych v první řadě zmínil se o dvou mužích, kteří v památný rok, kdy strana byla založena, stáli mně po boku vedle celé řady jiných, o nichž později bude zmínka, a podporovali mne v mém snažení. Byli to vévoda makedonský Klimeš a básník Gustav R. Opočenský.

GUSTAV R. OPOČENSKÝ A VÉVODA MAKEDONSKÝ KLIMEŠ

Básník Opočenský pochází z rodiny, kde pravý cit náboženský jest velice rozvinut. Jest to rodina neobyčejně počestná, ze které vznikli sami evangeličtí pastoři. I otec G. R. Opočenského byl váženým pastorem v obci Krouné za Chrudimi a z úst svého otce sál Opočenský mravní názory na svět, které také provázejí celou jeho dráhu životní. V mystickém šeru krounské evangelické katedrály díval mladý Gustav po celé dny, ukryt jsa pod některou lavicí v lodi chrámové před oním nástrojem spravedlnosti boží na zemi, jak jeho otec pastor nazýval metlu. A když byl vypátrán, tu neprotivil se nijak řízení osudu, ale přehnut jsa přes koleno, vzpomínal slov evangelia: „Všechna mocnost pochází od Boha, pročež kdo se mocnosti protiví, řízení božímu se protiví!“ Otcovo koleno a rákoska byly Opočenskému nejlepší školou básnickou. Neboť tomu sluší právě poděkovati za onen výstižný rys v básnické tvorbě G. R. Opočenského, který literární historik může sledovati v každé jeho básni, totiž nesmírnou beznaděj, smutky, jež se ukonejšit nedají, ohně, které uhasly - - -

A na jeho život mělo toto období krutého svíjení se na otcově kolenu vliv ten, že v touze po realismu vyhledává dnes právě ona dobrodružství, jichž výsledek jest podobný stav duševní, v jakém býval v útlém svém mládí. Celý jeho život záleží v odříkávání se všech radostných požitků života, on hledí na svět okem toho, který ví, že ani u Apolla, ani v Bendově kavárně, ani u Hvězdiček či v Technice nenalezne toho, co hledá jeho poetická duše, toužící po krásnu. A tento svět čistě materialistický přechoť disharmonicky vnikne v jeho citlivou duši. Mohutné paže chopí se ho a již jest vynášen z lokálu a ty, které on miloval, píší mu psaní, že už je po tom splnutí duší, a tu on opřen jsa o strom za tmavé noci pláče do ticha ulic a praví hlasem přerývaným slzami k těm, kteří ho chtějí těšit: „Vždyť já jsem nikdy ani kuřeti neublížil, jdi ode mne, nebo ti dám pár facek.“ - A mám tu čest prohlásit, že tento dokonalý muž stál po mém boku při zakládání strany mírného pokroku v mezích zákona.

Jak odlišným od něho byl vévoda makedonský Klimeš! Předně nikdo z nás nevěděl, kde a kdy se narodil tento bojovník za práva utlačovaného lidu. Byl postavy vysoké a jeho obrovský hnědý plnovous v zarostlé tváři, hrozivý výraz jeho obličej, vášnivé proslovy daly tušiti, že on jest rozeným vojevůdcem revolučních vojsk, a jako takového poznal jsem ho dva roky před založením naší nové strany v Sofii. Každopádně bude třeba obšírné kapitoly k vyličení všech jeho slavných činů, z nichž nejslavnějším bylo naše setkání, kdy zúčastnili jsme se oné památné bitvy

na hoře Garvan, kdy obléhali jsme Monastýr a obklopeni řadovým tureckým vojskem nizzami utekli jsme tak krásně, jak se jen z boje dá utéci.

MAKEDONSKÝ VÉVODA KLIMEŠ

I

Pravím ještě jednou, že ve své straně měli jsme po jistý čas tohoto muže, kterého jsme si neobyčejně vážili právě pro jeho vystupování hrdiny.

Toto, co zde však dále píši, nebudiž snad považováno za nějaké zlehčování tohoto muže, nýbrž spíše za krásný dokument jeho charakteru.

Věřu že se ten muž nebál, ale když došlo k nejhoršímu, uznal také za nejlepší ustoupit, a to také učinil vždy v úplném pořádku.

Nejkrásnějším bylo, když setkal jsem se s ním v Sofii.

Bylo to právě v oné pohnuté době, když tlupy stálého tureckého vojska, nizzamové, obkličovaly krajiny kolem Soluně a vrhaly svou největší sílu směrem k bulharským hranicím pod krásnou Vitošou, oním čarovným koutkem plným poezie.

Bylo to v době, kdy vše vonělo v mocných hájích a pralesích Vitoši a kdy hřímala děla tam dole a rachotily pušky makedonských povstalců.

A tam právě postupovaly čtyři revolucionáře bulharského Sarafova a dál a dál zas ta děla hřímala a ozýval se křik za osvobození Makedonců.

A v té době seděl Klimeš v továrně na pohovky v Sofii, neboť nebyl rozený vejvoda, nýbrž vyučený čalouník. A seděl tam zcela klidně, netuše, že hodnost vejvodská již sklání se nad jeho hlavou, a v té době právě přišel jsem do Sofie a jako s krajanem seznámil jsem se s tím mužem, který do té chvíle neznal nic jiného než klid a mír a v jehož duši teprve dřímaly ty jeho pozdější bohatýrské vlastnosti.

A tu při víně z hor aténských (prachmizerné a drahé bylo to víno), při víně z Olympu (což též nebyl žádný nektar bohů, nýbrž prachobyčejná břečka), lhal mně ponejprv v životě, že zná všechny průsmyky, že zná všechny revolucionáře, že zná všechny tlupy makedonských povstalců, že zná jejich vůdce, hrdinu Sarafova, kterého později komiti zabili, poněvadž zpronevěřil jim peníze za strojní pušky, za ruční pumy a jiné příjemné předměty.

Přiznávám se, že jsem pocítil v tom okamžiku touhu vypravit se s ním na hranice, a on byl ochoten jít hned či zítra, zkrátka jít bojovat za svobodu utištěných bratří makedonských.

A aby to dokázal, vzal klobouk a vyzval mne, abych ho následoval.

Šli jsme do malé kavárny, kde, jak se mně později svěřil, myslel, že se tam komiti nescházejí, ale oni se tam scházeli nešťastnou náhodou, a proto stal se vejvodou makedonským, ta dobrá, hrdinná a statečná a

poctivá duše. A právě tam verbovali dobrovolníky za hranice. Zbledl, ale tuše, že snad mu kyne sláva, v neuvědomělém stavu hrdinství, jako když se Ilja Muromec rozhoupal, bulharsky víc lámaně než plyně prohlásil, že má s sebou krajana z Čech a on že sám jest ochoten nasaditi se mnou život za svobodu bratří za Vitošou, za jich zájmy, ženy, děti, za vše krásné, za vše hrdinné, ohromné, báječné.

„Dejte nám pušky, bratří,“ zvolal, když se napil rakije. A pak jsme přísahali. Přísahali jsme na prapor svobody. Přiznávám se, že do té doby jsem střílel zajíce, a teď jsem měl střílet Turky. Bylo to něco neobyčejného, ale teprve druhá, třetí, čtvrtá a pátá rakije dodala mně odvahy.

A když jsme přísahali, třásli jsme se oba, klepali jsme se, a tak jsme v noci nejtmavší a nejsmutnější, kterou pamatuji, vyrazili na turecké hranice.

Pod Vitoší k ránu přišli jsme do skladiště zbraní, do malého domku, kde nám napřed dali sýr a potom teprve rozdali nám zbraně. Byly to verndlovky. Nabíjí se to jako manlicherovka a já ani vojvoda Klimeš nevěděli jsme, jak se to vlastně nabíjí.

„Rozumíte tomu?“ otázal se nás náčelník tlupy.

„Jak bychom nerozuměli,“ řekl statečný vojvoda Klimeš, celý se klepaje, když nám dali zásobu nábojů, „strčíš, bratře, náboj do pušky, zamíříš na Turka, báb, a ta turecká svině se válí, ty jí šlápneš na krk a uřežeš hlavu a je ti veselo v srdci, radostně, bratří, podejte mi čutoru.“

Podali mu čutoru, a když se napil, mluvil dál: „Tak je to, bratří, Turek, potvora nekřesťanská, žije jako pes, umře jako pes, a na to přísahám, jako že se jmenují Klimeš.“

Jeho mohutná postava vztyčila se v plné kráse, oko modré mu zaplálo, jeho mohutný vous se rozježil, a to nebyl již Klimeš, tovaryš čalounický, to byl pravý vojvoda makedonský, to byl ten hrozný Klimeš.

A tak nás postavili do první řady, abychom u Turků budili hrůzu. Já, poněvadž jsem měl evropský šat, a Klimeš, poněvadž vypadal jako Goliáš.

Na tomto pochodu poprvé jsme omdleli hrůzou, poněvadž jsme si pomysleli, že budeme v první řadě a že nás Turci nepochybně rozsekají na kaši.

A k večeru jsme zapálili opuštěnou stodolu. Patřila tureckému knězi, byli jsme na tureckém území a mulah byl pojištěn v Soluni.

A před námi tyčil se vrch, hora Garvan, strážce tureckého území, kde se to jen hemžilo škorpióny.

A my vylezli na tu horu. My zahodili pušky. My byli první, kteří jako přední stráž vydrápali se nahoru, abychom viděli, že dole pod námi hoří koldokola ohně tureckého řadového vojska.

A my utekli k Turkům. Znal jsem z turečtiny několik vět a z těch jsem si sestavil: „Páni Turci, nás ženu komiti, my utíkáme!“

A to bylo všechno pravda. Zajali nás zcela formálně a usnesli se, že dřív, než nás pověsí, že nás předvedou důstojníkovi.

A když nás předvedli, shledali jsme, že důstojník byl velice roztomilý člověk. Tázał se mne francouzsky, proč nás komiti hnali, a já řekl, poněvadž mysleli, že jsme Turci, a tu on se dal do smíchu a pohostil nás a ráno vlakem dal odvézt s čestným průvodem na hranice.

To byla ta velká bitva na hoře Garvan, o které v Praze vykládal Klimeš, vejvoda makedonský, že jsme tam pobili 2580 Turků.

II

Nebyla to však jen bitva na hoře Garvan, kde vyznamenal se, jak jsme již uvedli, velkou statečností vévoda makedonský, bylo to však hlavně ono hrdinné dobytí Monastýru, při kterém projevil on právě tu nejkrásnější schopnost vojevůdce, nečitelnost vůči jakýmkoliv vlivům, které by byly s to poškodit zájem svaté věci, za kterou tak statečně bili jsme se na hoře Garvan.

Kdo sledoval jeho vypravování v Praze o tomto bojarském zápase, ten viděl zřetelně, jak mnoho vévoda makedonský vykonal pro věc utištění Makedonie. Ten seznal, jakými jsme my byli mstiteli všech ukrutností, které Turci páchali na křesťanském obyvatelstvu za Vitoši. Podotýkám, že byl vždy tak skromný, vlastně, že znaje spíše mou skromnost, nikdy nevypravoval, že jsem se též onoho skvělého tažení zúčastnil. Jsem mu za to velmi povděčen, neboť v našich poměrech člověk věru nerad o sobě slyší, že by byl těm stům a stům Turků hlavy usekal a uřezal. Jsme zde příliš povznešení nad takové malichernosti. A zabije-li člověk třeba jen kotě, mluví se již o něm jako o netvoru. Ale Klimeš není z těch, kteří by své činy zakrývali. Není z onoho druhu lidí, kteří stydí se za to, co provedli, a omlouvají to pak tím nejnejapnějším způsobem. Jsou v Praze svědci těchto jeho krásných slov o dobytí Monastýru:

„Mohu říci, pánové, že příliš jsem se na svou četů, čítající 200 mužů, nespolehal, neboť tužil jsem mezi nimi zrádce. Kromě toho cesta, kterou jsme se městu Monastýru blížili, není právě nejvábnější, postupujíc krajinou hornatou, abych tak řekl, úplně pustou. Na svém tažení, které jsme konali touto krajinou před čtrnácti dny, otrávilí jsme všechny studně,

aby turecké řadové vojsko nemohlo dále postupovati, a nyní představte si, že ani my nemohli jsme se napít z těchto studen, v hrozném žáru 38 stupňů. Několik komitů, nedbajíc mého výslovného nařízení, aby se otráveným studním nepřibližovali, zaplatilo svou odvážlivost životem. Dva z nich byl jsem nucen pro výstrahu dát pověsit.

To však nebylo to nejhorší. Zrádce nebyli jen v našich řadách. Každé skalisko ukrývalo za sebou zrádce, který běžel nás udat k nejbližšímu valimu, a už tu byl aga s janičáry. A povážím-li, že takových skalisek napočítal jsem 2000 až 3000 na té cestě, můžete si pomyslit, jak nám bylo. Vám se to pěkně zde sedí před pivem a u piva, ale sed'te tak klidně, když nad vašimi hlavami praskají děla a vedle vás třískají strojní pušky i obyčejné a každou chvíli některá trefí a kůň se pod vámi plaší a skákat musíte přes rokle, poněvadž Turci už všechny mosty strhali, a musíte ještě ke všemu taky střílet, kůň se pod váma ještě víc splaší a odnese vás do tábora nepřátelského. To jsou radosti...

Tak nás nakonec zbylo jen 80 proti 28 000 pěšího řadového vojska nizzami, 4000 janičářů a bůhví kolika ještě tisícům jiného vojska tureckého. A to všechno vojsko má zelené uniformy, takže kam jsme se podívali, tam mysleli jsme, že zříme les a že se najíme malin, ale když jsme tam přišli, byli to Turci, a všechno to před námi uteklo a byli jsme zase na hole půdě. Jo, to jsou radosti --- Ale přál nám svatý Sáva, patron Bulharska, kterého tenkrát Turci bez dlouhých okolků pověsili, poněvadž u něho našli od Sarafova dopis, to byla radost. A tak jsme přece jen jednoho krásného rána přitáhli k Monastýru. Abych vám to, pánové, vysvětlil, Monastýr je jedna z nejsilnějších tureckých pevností v Makedonii. Samotná pevnost vnitřní, víte, to je, abych to tak řek, tak jako ten stůl, co za ním sedím. Tamto piano tady nalevo a napravo ten druhý stůl a tamhle pan hostinský u dveří a tam, jako co hrají karty, zas ve druhém rohu, to jsou pevnůstky kolem Monastýru. A každý dobrý stratég, chtěl-li by se zmocnit Monastýru, musí postupovat tak, že napřed se zmocní piana, potom pana hostinského a tamhle toho stolu. Poněvadž však v případě, kdyby štěstí válečné se obrátilo a nepřítel dobyl střední pevnůstky, pana hostinského, musíme vyhodit pana hostinského do povětří a z piana střílet sem na stůl, když ovšem napřed porubáme tamty, co hrají karty. A dle tohoto promyšleného plánu jsem také postupoval. Střední pevnost vyhodili jsme do povětří, ostatní jsme obsadili a děla namířili jsme proti hlavnímu městu. Tři dny a tři noci stříleli jsme bez ustání na město, a tu takhle čtvrtého dne kvečeru dostavila se do našeho tábora čarokrásná Turkyně, která přála si mluvit jedině s vévodou makedonským Klimešem, totiž se mnou. Řekl jsem, aby ji pustili do

mého stanu, a tu ona padla přede mnou na kolena a počala mi líbat boty a prosila mne, abych města ušetřil, že se mi úplně vzdá, že s ní mohu dělat, co chci. To byla radost. - A víte, co jsem já udělal, pánové? Já jsem ji zneužil a ráno jsme města dobyli, vydrancovali a zapálili na šesti místech, obyvatelstvo bez milosti zahladili, povraždili a vypověděli z Turecka. - Přátele, bude se zdát snad někomu z vás, že je to ukrutnost, sveřepest, ale není to pravda. To vám lehce vymluvím. Na náměstí byla již připravena šibenice pro všech nás osmdesát a osmdesát sudů s petrolejem. Tak si považte, jak by se nám bylo vedlo, kdyby nás byli chytli.“

III

Byla to mužná slova, jimiž jasně osvětloval vévoda makedonský Klimeš svou činnost ve prospěch ujařmených bratrů Bulharů za Vitoší. Ale přesto dovolím si některá jeho sdělení co nejstručněji ne snad přivést na pravou míru, toho jsem dalek, nýbrž prostě ukázati, že v jeho duši nežily žádné zvířecí pudy, nýbrž že vše, co konal u Monastýru, dělal jediné pro naši záchranu. - Tak kupříkladu Monastýr není žádné město, nýbrž monastýr znamená tolik co klášter, kde žíznivým hladovým poutníkům poskytnou mniši občerstvení na další cestu. Když nás tenkrát onen turecký důstojník, ke kterému jsme se pod horou Garvan obrátili ze strachu před bulharskými komity, dal ve vsi slávě doprovodit vojenskou hlídkou na hranice bulharské, dostali jsme se po dvouhodinném pochodu již na bulharské straně k onomu monastýru. A tam oblehli jsme branku kláštera a prosili jsme o nějaké občerstvení, a tu jest pravdou, že vévoda makedonský Klimeš monastýr vyplundroval, neboť pobyli jsme tam týden a vyjedli všechny zásoby kláštera.

Dále jest pravdou, že přišla do našeho tábora krásná Turkyně. Leželi jsme té osmdesátileté babě v kupě jejího sena na louce a dojili jsme její kozu. To ale bylo už hodinu před Sofií, kam jsme poté kvečeru šťastně dorazili a kde Klimeš ukazoval prvně své rány, utrpěné v boji za zelenou Vitoší. Odřel si totiž čelo a loket, jak spad v monastýru do sklepa, když tam šel ohledat zásoby vína, které mniši před námi pečlivě tajili. Jak vidět, nemůže ovšem toto nijak zlehčit Klimešovu slávu vojenskou, neboť Klimeš zde v Praze za svého pobytu, byl-li na nejvyšší stupeň rozrušen sám svým líčením, sundal kabát a vestu a povytáhnuv si košili na zádech, dal si každým z posluchačů ohmatati nad levým bokem tvrdý předmět, střepinu z granátu, která mu uvízla v těle, když roztrhl se nad námi jeden z těch sta a sta granátů, vypalovaných tureckým dělostřelectvem při oné

slavné bitvě na hoře Garvan, kdy probili jsme se dvěma pluky řadového vojska tureckého a vzadu stojící pluk úplně rozprášili.

Ten tvrdý předmět byla bloudivá ledvina, kterou přijel si vévoda makedonský Klimeš do Prahy dát vyléčit. - Mohu tedy říci, že jeho statečnost, jeho veliké uvědomění svaté věci, pro kterou bojoval, působila pro naši stranu mírného pokroku v mezích zákona velice přitažlivě a že jeho vypravování o všech těch nesčetných bojích, slavných vítězstvích jeho vlastní čety, byla prvními přednáškami poučnými, se kterými vyšli jsme na veřejnost, obravše si za úkol vystoupit s programem osvětovým a poučným, neboť co jest lidu potřebí, aby získal si svou samostatnost? Nic jiného nežli osvěty. - A to osvěty takové, aby jeho duch získal pochopení pro správné názory životní, aby si lid uvědomil, že se nemá ukvapovat, aby dále toužil po sebevzdělání. A mohu říct, že právě tím, jak jsme do svého programu pojali kulturní otázky, získali jsme si oblibu těch vrstev, které dosud neměly o vzniku nové naší strany ani tušení.

Kulturní naše propaganda rázem způsobila převrat. V kruzích literárních i studentských počalo se rozumově uvažovat, že strana, která poučnými přednáškami jde mezi lid a nezahazuje svou činnost žádnými planými frázemi, že tato strana má budoucnost.

A houfně přidávali se k nám dle teorie Darwinovy o společenském životě vyšších savců, u kterých houf může tvořit třeba jen šest jedinců.

A tak 14. prosince roku 1904 bylo nás ve straně celkem osm.

PRVNÍ NEÚSPĚCHY STRANY NA ČESKÉM VENKOVĚ

Musím říci, že venkova nedotkly se ony velké liberální ideje, popsané v kapitole druhé. Venkov v letech 1904 nebyl ještě náležitě připraven pro program nové strany. Český sedlák dál klidně oséval svá pole, jeho dobytek v chlévech dál klidně bučel a poskytoval mu stejné množství mléka jako dosud. V agrárních organizacích té doby nebyly projednávány žádné aféry Švehlů, Bergmannů a Prášků. Mladočeši pevně ještě drželi se ve svých venkovských sídlech, mír a klid panoval po českých dědinách, jakási lenivost zmocňovala se všech představených v obcích. Za tohoto stavu věci nemohli jsme doufat, že i český venkov mohl by naše ideje přijati za své vlastní, nicméně odvážili jsme se propagovati náš osvětový program na zanedbaném českém venkově. Jediný muž poskytl nám z venkovského obyvatelstva pomocné ruky, a to byl nezapomenutelný Josef Kratochvíl, syn hostinského a majitele usedlosti v Letňanech. Dobrý ten člověk propadl kdysi třikrát na Československé obchodní akademii v Praze a uznal za rozumnější místo kontokorentů zhotovovat sedlákům účty za syrečky a pivo. Občas zajížděl do Prahy, stýkal se s námi, a prodchnut našimi zásadami, vyzval mne, abych pro neuvědomělé selské obyvatelstvo v Letňanech uspořádal v nejbližší neděli poučnou přednášku v sále hostince jeho otce. Přípravoval jsem se bezodkladně ku své apoštolské cestě. Věděl jsem dobře, že na prostý venkovský lid nelze působiti bombastickými frázemi, nemajícími smyslu vzhledem k jich sociálnímu postavení. K tomu lidu musí se promluvit o tom, co ho poutá k rodné hroudě.

Proto ku své přednášce, jež konala se v Letňanech za neobyčejného účastenství, neboť přišli sedláci i z Vinoře a Čakovic, zvolil jsem téma velice populární: „Některé nové názory na hubení hrabošů.“

Velectěné shromáždění!

Bylo to roku 1812, kdy anglický badatel a učenec Swifen vystoupil s úžasnou teorií, že se polní hraboši nerozmnožují. V té době nad celou Evropou ležely chmury napoleonských válek. Věda nacházela se pod jařmem bodáků a militaristických choutek velkého tyрана Napoleona. Není tedy divu, že Francouzská akademie věd v té době neozvala se proti úžasné teorii Angličana Swifena, ačkoliv Anglie a Francie nežily v poměru přátelském. Teprve po bitvě u Waterloo poměry se změnily. Anglie vnutila Francii Ludvíka XVIII. a anglický učenec Swifen chtěl vnutit učencům francouzským, že se hrabošové vůbec nerozmnožují. Tím

byl francouzský venkov pobouřen na nejvyšší stupeň a toto rozhorlení sdíleli i francouzští profesori. A byl to zejména francouzský učenec Bernard, který roku 1816 ve dvou krátce po sobě vyšlých knihách dokázal jasně, že hraboši se rozmnožují v poměru 1:240. Ale jako všude najde se zrádce, tak i mezi Francouzi samými profesor Charles Clemont o dva roky později vystoupil s novou teorií, která podepřela úplně názory Angličana Swifena, že se hraboši rozhodně nerozmnožují, a dokazoval to svými pokusy. Práví:

„S neobyčejnými finančními obětmi získal jsem dva hraboše, které jsem dal do jedné klece a pozoroval bedlivě po dva roky. A oni se nerozmnožili.“

Případ byl pečlivě prozkoumán a tu vyšlo najevo, že oba hraboši nacházeli se sice v jedné kleci, že byli také skutečně po dva roky pozorováni. Ale že to byli samečkové. Nato se profesor Charles Clemont utopil i se svými hraboši v Seině.

Po těchto mých slovech nastal hluk v sále a nějaký muž skočil k mému stolu.

„Co tady povídáte, je blbost, sousedi, vyhoďte ho!“

Vyhodili mne okamžitě, ačkoliv jsem je ujistoval, že to není všechno, že ještě není konec a teď že přijde to nejlepší.

A to nejlepší přišlo. Vyváleli mne v blátě na silnici k Ďáblicům a hnali bez klobouku s klacky až k Vysočanům.

To byl první neúspěch naší strany mírného pokroku v mezích zákona na venkově. Další neúspěchy dostavily se časem a svědčí to jistě o malém pochopení kulturních otázek.

PŘÍTEL STANISLAV ZEMAN

„Rakouská vláda oktrojovavši ústavu ze dne 4. března 1849 prohlásila se pro centralizaci,“ s těmito slovy přistoupil k našemu stolu mladý člověk, který tvářil se víc než vážně. „U nás v Americe,“ pokračoval, přisedaje si bez okolků, „vláda dobře věděla, proč Indiánům na západě povolila svobodné území Indian-Territory. Kdo žil za sebestísňnějších poměrů, kdy jednotlivé vlády americké vydávaly zákony, přičítají se všemu lidskému rozumu, ten dobře chápe, co to znamená centralizace.“ Po těchto slovech bouchl pěští do stolu, a poněvadž tento mladý muž, který si počínal takovým způsobem, nesklidil žádných sympatií, nezbylo nám nic jiného, nežli odkázat ho násilím na jeho místo, proti čemuž on protestoval, tvrdě, že jako svobodný občan americký a jako kdokoliv má právo sedět u našeho stolu a zúčastnit se našich debat a našich hovorů. Ještě ve dveřích obrátil se na nás s tímto apelem: „Občané! Já to byl, který přemohl nejlepšího boxera Ameriky, černocho Hansera; boxoval jsem v Kanadě a získal jsem šampionát státu Oklahoma. Vás se také nebojím, a znásilňujete-li mne, nemohu o vás si myslet nic, nežli že jste zbabělci.“ Po těchto slovech utekl, jako by mu hlavu zapálili, a příštího dne k svému údivu spatřili jsme ho, jak sedí zcela klidně u našeho stolu s jedním dlouhovlasým mladým mužem, kterého představil jako akademického malíře Vacíka z New Yorku. Ale Vacík je z Vršovic. Původně, jak jsme vypátrali, byl Vacík holičským pomocníkem, do akademie nikdy nechodil a dává si malovat svoje krajinky po 1,- K nebo po dvou šestáčkách mladými, snaživými umělci, upraví ladně v celek ona díla a prodává je ve velkém. Jestli nám ho Zeman představil s báječným klidem jako Američana, mělo to ten jediný účinek, že Vacík od té doby tvrdí, že pochází z Ameriky a že po Americe mnoho cestoval, v americkém spolkovém domě všennárodním ve Washingtonu že zpeněžil některé své obrazy prérií, k čemuž dodával Zeman, že je nejen viděl, nýbrž že koupí sám prostřednictvím tehdejšího amerického prezidenta Crolgoše (spletl si jméno prezidenta s jménem jeho vraha) zprostředkoval a telegraficky koupí uskutečnil. - Od toho okamžiku počal Zeman vystupovat jako silná individualita a za jeden večer získal si sympatie vévody makedonského Klimeše. V době necelého týdnu ležel před námi jeho život jako na dlani. A zajímavé bylo, že vévoda makedonský Klimeš věřil všemu, co Zeman povídal, a jenom někdy zamyslel se a řekl hlasitě: „To bych také dokázal.“ - V tom prvním týdnu slyšeli jsme od Zemana, že jest dílem nalezenec, jenž nepoznal otce ani matky (to bylo v úterý), a teprve ve čtvrtek nám odhalil, že není nalezenec, ale že je synem bohatého farmáře, 80 mil od

New Yorku na samém pobřeží Mexického zálivu. Podotýkám, že kromě Klimeše všemu, co Zeman povídal, věřil ještě částečně starý mistr Arbes. Sedával tam každou sobotu za stolem, upíraje zrak na svou podobiznu, visící na stěně proti němu, kterou vděčný hostinský od Zlatého litru ověnil a opatřil červenobílými stuhami. V tomto malém prostředí nestrpěl Arbes odporu. Všechno věděl lepší než ostatní, všechno ho uráželo, a to také věděl, že 80 mil od New Yorku je příliš málo, než aby to stačilo až k zálivu Mexickému; vytkl to Zemanovi, jenž řekl: „Já že jsem řekl 80? Snad 800.“ - Nyní zas byl mistr Arbes v koncích. Vévoda makedonský Klimeš se do toho zamíchal a prohlásil, že na jedné míli nezáleží. Pan Šimáček, majitel hudební školy a bratr nakladatele Šimáčka, pronesl své mínění, že takovým mladíkům, jako je Zeman, dávat do ruky míle je jako dát malému dítěti nůž. Došlo k velké a úporné hádce, při které Zeman nakonec nabyl vrchu, a celá ta literární i pseudoliterární společnost za krátký čas věřila Zemanovi na slovo. Naslouchal mu spisovatel Rožek, profesor Sekanina a bledý mladík, který vydal svým nákladem sbírku veršů Quarnero, začez byl z mého popudu Frabšou zpolíčkován. - A Zeman slavil triumfy. Zejména slečna Šimáčková, která se vdala později za nějakého Bulhara, věřila Zemanovi toto: Že třikrát v sudě přeplaval Niagaru. Že v Kalifornii vyšplhal se na mamutí strom, vysoký 500 stop. Že přeplaval úžinu Beringovu - právě počátkem zimy, takže na tři neděle zamrzl uprostřed v ledu a teprve příštího jara svůj úkol dokončil. - Do tohoto období spadá těž i záhadné zmizení Stanislava Zemana. Jak přišel, tak i odešel. Ale na cestu vzal s sebou jistého Hessa, poradatele koncertů. Celá tato historie jest velice spletená a Hess jenom vypravuje, že se sám sobě diví, jak mohl Zemanovi věřit. Jednoho dne se totiž stalo, že Hess vydělal nějaký větší obnos na koncertu, a když se to Zeman dověděl, šel k němu s prohlášením, že Hess jest jeho nejlepší přítel: „A když máme teď peníze, pojedeme do Vídně k mé tetě, která mi má vyplatit legát po strýci, celkem K 20 000.“ - „Tak jsme tedy jeli,“ vypravuje Hess. „Když jsme přijeli do Vídně, tu Zeman povídá: ‚Poslyš, Hessi, zůstaň zde v hotelu a já dojdou k tetě. Tetu přivedu k tobě, řeknu, že jsi můj právní zástupce, a během půlhodiny máme zde peníze.‘ Netrvalo to ani hodinu, Zeman se vrátil s vyděšenou tváří a řekl: ‚Není to nic platné, musíme do Terstu. Teta dlí nyní v Terstu.‘ Tak jsme jeli do Terstu, a když jsme tam přijeli, šel Zeman k tetě, vrátil se zas za hodinu a povídá: ‚To je náhoda, teta odjela do Lovrána, musíme jet do Lovrána.‘ Když jsme přijeli do Lovrána, s velkou radostí mi oznámil Zeman, že tetička není už dva dny v Lovránu, nýbrž že jela na Boku Kotorskou, kde prodlí celé léto.“

Tak jsme jeli na Boku Kotorskou u černohorských hranic a ze všech peněz, jež jsem měl, zbyly nám tři koruny. Přijeli jsme tam pozdě večer, našli si hotel a ráno šel Zeman hledat tetičku. A od té doby jsem ho neviděl. Tak jsem zůstal sám tam u moře, u černohorských hranic, a museli mne šupem přivézt do Prahy.“

Tím mizí stopa Stanislava Zemana a s tou stopou i jeden člen strany mírného pokroku v mezích zákona.

Když se o tom Klimeš dozvěděl, tu pravil: „To se dal asi k albánským povstalcům.“

PRONÁSLEDOVÁNÍ PRVNÍCH KŘESŤANŮ NA VINOHRADECH

Do našeho sídla chodil pan Kopejtko. Byl to muž velice zbožný, jenž dával najevo, že námi naprosto opovrhuje. My jsme totiž nemluvili způsobem právě nábožným o milém pánubohu a pan Kopejtko považoval za svou svatou povinnost při desáté sklenici piva zastat se boha. A tak jsme mu říkali „první křesťan na Královských Vinohradech“. Zahalen ve svůj havelok vcházel sem zádušný a tichý - právě tak vcházeli první křesťané do starořímských osterií, přeplněných římskými žoldnéři. A když zvedal v tom ovzduší nevěreckém sklenici piva, činil tak s posvátnou vznešeností, jako kdyby za časů svatého Petra zvedal ciborium v katakombách. Jeho nejvyšším znakem jízlivého opovržení bylo, že odcházejí volal k našemu stolu: „Tak spánembohem!“

Pokoušeli jsme se kolikrát vzít mu jeho boha, ale on vždy s tupou rezignací vrtěl hlavou a říkal: „To je všecko marný, říkejte si, co chcete. V té víře, ve které jsem se narodil, v té i umru.“ - Někdy také říkal: „V té víře, ve které jsem se odkojil...“ -

Zaměstnáním byl funebrák, a to snad právě tak působilo na jeho zbožnou mysl, ačkoliv jinak nevyjadřoval se o těchto posledních věcech člověka s patřičnou dávkou zbožnosti, vykládaje: „To vám mně to zas dalo práce, než jsem dneska tu starou babu vecpal do tý rakve.“ - Jeho zbožnost mu nevadila, aby náruživě nehrál v karty.

Tak se stalo, že jednoho dne v sobotu, když jsme hráli jednadvacet, uprosil nás, abychom ho vzali také mezi sebe.

Napřed měl štěstí, poněvadž při začátku hry se pokřičoval. Pak se mu ale karta obrátila a on prohrál do krejcaru celou svou týdenní mzdu. V nejasném tušení, že kdyby ještě dál hrál, že by to zas vyhrál nazpátek, poprosil nás, zdali bychom mu půjčili 5 korun, že by hrál dál. Tedy s našimi pěti korunami proti nám.

„S největší radostí, milý příteli,“ řekli jsme mu, „ale dáte nám do zástavy hodinky a prohlásíte, že nevěříte v pánaboha.“ V banku bylo právě 5 korun.

V duši Kopejtkově odehrál se jeden z těch velkých duševních zápasů.

Podobné rysy v obličeji jistě měli oni křesťané z dob císaře Nerona, když předvedeni před vladaře měli prohlásit, že se vzdávají svého boha.

„Nikdy!“ vykřikl Kopejtko.

„Tak hrajeme bez vás!“

To znamenalo asi tolik, jako když v Římě vykřikl vladař: „Hod’te je šelmám!“ Obličej Kopejtkův zřejmě značil jeho utrpení, boj hrozný, strašlivý.

Místo šelem v cirku římském vyvstal v jeho duši obraz jeho ženy.

„Pánové,“ pravil náhle, odevzdávaje nám hodinky, „já tedy v pánaboha nevěřím!“

Dostal 5 korun a zvolal, když dostal kartu: „A přece věřím v pánaboha, hopám těch pět korun!“

Prohrál je. Pak křičel: „Nevěřím v pánaboha!“ a vypůjčil si na svůj snubní prsten od hostinského deset korun a prohrál je za výkřiku: „A přece je ještě pánbůh na světě!“

Pak tam nechal zimník a nakonec si pro něho přišla žena.

Příští neděli odjel na Svatou Horu dělat pokání a přivezl hostinskému růženec.

PERZEKUCE NOVÉ STRANY KRUHY VLÁDNÍMI

Když se pan Kopejtko vrátil ze Svaté Hory, šel a udal nás na policii, kde prohlásil, že hrajeme zakázané hry, že mluvíme špatně o pánubohu a vyšších tohoto i onoho světa. Od té doby sedával mezi námi pan Markup. Kdo byl ten pan Markup? Byl to dobrý člověk. Byl úředníkem policejního komisařství. Měl malý plat a šest dětí. V těchto dobách, kdy schylovalo se k velkým pražským bouřím za všeobecné právo hlasovací, vydělávali si lidé jeho druhu peníze tím, co donášeli svým představeným, kteří to opět sdělovali státní policii do Vídně. Kromě toho bylo to po návštěvě Jeho Veličenstva v Praze. Pan Markup rád si chtěl přivydělat. Již Chateaubriand pravil, že policie jest vždy romantickou. A když Kopejtko tenkrát v bezpečnostním oddělení prohlásil, že se již na to, jaké řeči se vedou v naší hospodě, nemůže dívat, poslali tam pana Markupa. Nic nedbali, že jest otcem šesti dětí. Když se zbožného Kopejtko tázal pan komisař: „A jací jsou ti lidé?“ odpovéděl: „Milostpane, jsou to lotři.“ A otec šesti dětí šel mezi ty lotry. Šel jako legionář římský do Británie, aby se postavil na přední stráž do mlhy cizího ostrova. A myslel, že ho nikdo nezná. Ale znal ho synovec policejního ředitele, který mezi nás chodil, a ten prostě řekl, když pan Markup odešel prvního večera: „To je Markup.“ Co nám o něm pravil, bylo dosti smutné. Muž ten dá se krásně zpolíčkovat, má šest dětí a za každou facku dostane dvě koruny tantiém. Jinak dostává diety, vlastně nokturna, per 5 K za každou návštěvu v pelechu lotrovském. Takto mu platí jen 52 zlaté měsíčně.

Příští večer přišel pan Markup dříve než my a seděl u našeho stolu s tváří velkého dobráka. Když jsme přišli, omlouval se a pravil, že si sedne k jinému stolu, byl ale vyzván, jen aby zůstal, že nám jeho společnost jest velice příjemná. Že sice mluvíme o politice, ale to snad mu nebude nijak překážet. „Tedy ujednáno,“ pravil přítel Mahen tiše ke mně, aby to pan Markup slyšel. „Ano,“ řekl jsem, „konám poslední přípravy.“ „Vědí o tom již na Moravě?“ nahnul se k nám inženýr Kún. „Morava ví již o všem,“ pravil jsem hlasitě. Pan Markup sebou trhl. „Znám, s dovolením, Moravu,“ řekl. „Morava jest země, která vždy stojí Čechám po boku.“ „A to se račte mýlit,“ řekl jsem. „Dovolíte, pánové,“ pravil pan Markup, „přece račte vědět, že Moravani padli u Hvězdy.“ - „To je nám novinkou,“ prohlásil Opočenský. „Víte, že se o tom nesmí mluvit? Že byste se mohl pěkně zaplést? Začal byste třeba mluvit o císaři Ferdinandovi - „

Markup se přívětivě usmál. „Což myslíte, pánové, že císař Ferdinand byl nějaký vynikající člověk?“

„Zajisté že byl,“ řekl jsem vážně. „Muž, který dovedl šlápnouti roku 1620 na krk zmiji vzpoury, jest jistě mužem ctihodným. Zejména povážíme-li, že patří ke vznešené dynastii Habsburků.“

„No a vidíte,“ řekl pan Markup, „přece dal popravit tolik českých pánů na Staroměstském náměstí.“

„Snad toho litujete, pane,“ vykřikl jsem divoce. „To byl přece jen mírný trest na ty rebely, kteří vyházeli místodržící z oken královského hradu Pražského, svého vlastního krále sesadili a povolali si do Čech cizáka a svému vlastnímu králi pobili v bitvách přes 20 000 vojáků. A vy se těch lidí chcete zastávat? To jste Čech, pane? Nestydíte se? - Jsem přesvědčen, že za chvíli začal byste mluvit o maďarské revoluci z roku 1848 a chválil byste Košuta a říkal, jaký to byl pašák, a zatím ten lump padělal bankovky a vzbouřil všechny beřáry proti habsburské dynastii, a když měl být pověšen, utekl, darebák! A vy nyní přijdete klidně sem a začnete hájit Košuta a schvalovat revoluci maďarskou a křičet tady: ‚Ať žije revoluce !‘, -

„Ale pánové, vždyť já jsem nic takového neříkal.“

Vstal jsem. „Zde ti pánové jsou svědky, že jste to řekl. Že to řekl, kamarádi?“ - „Ano,“ zvolali všichni, „a ještě horší věci.“

Mahen vstal: „Vy jste, pane, vplížil se do tohoto poctivého shromáždění, abyste zde propagoval velezrádná hesla, vy jste se zde rouhal pánubohu u tohoto stolu, kde sedí samí synové katolických rodičů, křičel jste, že nevěříte v pánaboha, mluvil jste ošklivě o neomylnosti papeže, nás, řádné občany, chtěl jste svěsti na scestí bludu a nevěry - na to je jediná odpověď - kriminál. Pane hostinský, zavolejte strážníka.“

„Ale pánové -“

„Žádné ale, strážník vás musí zjistit a my vás udáme pro rušení náboženství, pro urážku Veličenstva a takové věci, rozumíte? Naše heslo jest: pro boha, vlast a krále. A vy nám to chcete brát? Že se nestydíte, takový vzdělaný člověk!“

Již tu byl strážník.

„Prosím vás, pane strážníku, zjistěte nám laskavě jméno tohoto pána. Mluví neuctivě o bohu všemohoucím, o papeži, o celé dynastii a kazí nás morálně. Chce z nás udělat anarchisty, teroristy a rouhače.“

Pan Markup vstal a řekl klidně a vážně: „Jsem úředník z policie.“

Synovec policejního ředitele vyskočil. „Vy šlíte, člověče! Legitimujte se! Kdyby to můj ubohý strýc věděl!“

Pan Markup jal se prohledávat kapsy a zničeně prohlásil: „Já jsem si prosím legitimaci zapomněl doma.“ - A synovec policejního ředitele přistoupil k strážníkovi, a ukazuje mu svou legitimaci s tím obávaným

jménem, řekl důstojně: „Policejní ředitel, váš šéf, jest mým strýcem!“ A ukazuje na nešťastného pana Markupa, zvolal: „Odvedou ho!“

A zatímco zaraženého pana Markupa odváděl strážník, zněl za ním náš velebný chorál: „Morava nikdy věřit nepřestane, dědictví otců zachovej nám, pane!“

Pan Markup se vícekrát již mezi námi neukázal, neboť přeložili ho na policejní ředitelství do registratury, aby oprašoval stará akta.

STRANA ROSTE, ALE JE BITA

U každé nové politické strany jest třeba nadšení. Ale toto nadšení mají i jiné politické strany, nejen ta nová strana, a pakli se tato nově založená strana setká se starší v politickém boji, plyne z toho nezbytně, lépe řečeno zvykově, že ti, kteří jsou v menšině, rozhlašují do světa, že na jejich straně jest morální vítězství. Morálního vítězství domůže se každý, komu odpůrce přerazí nohu. Tolstoj kdysi prohlásil, že morální vítězství jest něco ohromně jasného! Masaryk si chválí morální vítězství, ale ani Tolstoj, ani Masaryk nebyli nikdy zpráskáni. Kdo chce tedy propagovat zásady strany, která teprve se rodí, musí se obyčejně spokojit jen tím morálním vítězstvím a zvolat: My jsme zvítězili, a přitom opodeldokem dát si natírat záda, neboť opodeldok jest výborný prostředek proti pohmožděninám, jelitům a krevním podlitinám. S opodeldokem musí tedy každá nová strana počítat. Zejména každý apoštol nové politické myšlenky. Kdo chce druhé politické straně vštípit své vlastní politické přesvědčení, nos s sebou vždy lahvičku té směsi, není-li blízko ochranná stanice. Každý takový politický řečník buď pamětliv toho, že opuchliny léčí se vodou kolárskou, a když po facce oteče tvář, že otok zmizí, natíráme-li ho směsí chloroformu a olivového oleje s malou přimíšeninou kafrového lihu. To paralyzuje výborně účinek nových politických hesel a řečnických obrátů.

Rány bejkovcem nesmí se třít, nýbrž záhodno je na ně přikládat studené obklady. Pokud se týče rozbitých hlav, ty vám spraví na každé chirurgické klinice, neboť se vzrůstem politických stran pokročila též věda chirurgická. Když vám, jako řečníku, někdo plivne do očí, nestírejte to rukou, rukávem nebo šátkem, mohli byste dostat zánět rohovky. Zde pomůže vlažná voda. Vyrazí-li vám politický protivník zub, nezoufejte. Svaté Kateřině vymlátili političtí protivníci všechny zuby a ona stala se světicí. Poněvadž však se církev dnes takovými svatými, jako jste vy, nezabývá, jděte klidně k lékaři, aby vám tam usadil jiný. Utrhnou-li vám vaši posluchači na schůzi lidu ucho, seberte ho a nechtějte dokončit svou řeč a běžte rychle k nejbližšímu lékaři, aby vám ucho zas přišel. Když vám utrhnou hlavu, nechte ji ležet, protože ji k politice nepotřebujete. - Toto jsou všechny zásady, jistě velice rozumné, s nimiž dostavili jsme se my, výbor strany mírného pokroku v mezích zákona, na schůzi národních sociálů v sále Banzetovy tančírny v Nuslích. Šli jsme tam vesele jako lidé, kteří jsou si vědomi toho, že ten, kdo sedí za pecí, zůstane světu úplně neznámým. A my jsme chtěli růst, jako každá jiná strana. Tak chtěli růst staročeši, zatímco rostli mladočeši. Tak rostli národní sociálové, právě

když mladočeši chtěli růst. A sociální demokrati vyrostli, když národní sociálové mysleli, že jen sami rostou.

My jsme ale měli nejlepší mínění o sobě ze všech politických stran, poněvadž jsme o sobě tvrdili, že porostem, poněvadž nejlepším vítězstvím v politice jest to, o němž se mluví v budoucnosti.

Tak jsme tam šli v pevné víře, že když národní socialisté mají program, že ho můžeme mít taký my. A mají-li na svém programu svobodu slova, tu svobodu slova že my také chceme mít, což znamená, že oni budou poslouchat a my že budeme mluvit. A proto právě děkujeme tomuto památnému večeru, že mohli jsme do svého programu vsunout nový bod, jež jsme tam odkoukali: „*Pryč se svobodou slova!*“

Skutečností tedy bylo, že jsme tam přišli a že jsem se ujal slova po hlavním řečníku, kterému tleskali za každým slovem, za každým mrknutím oka a rozmachem ruky, kterému aplaudovali, když lezl na tribunu i když z ní slézal. A kupodivu. Když já jsem vylezl na tribunu, tleskalo jen šest lidí, a to jen členové výboru naší strany, a ostatních 900 mužů i jinochů pohlíželo na mne s onou hroznou tvářností, jako by chtěli říci: „Z tohoto sálu zdráv nevylezeš!“ - To člověka bolí. To musí bolet každého apoštola. Hned v první větě jsem jim to řekl. Neboť člověk má být důsledně upřímným. Privil jsem:

„Ctění shromáždění!

Já se vám divím, že mně netleskáte. Což jsem něco horšího než můj předřečník? Jemu jste přece tleskali dřív, než otevřel ústa...“

„Ty rošťáku!“ ozval se hlas vzadu, a současně jako kdyby to vjelo do všech, hrnuli se k tribuně za různých výkřiků, které mi předpovídaly morální vítězství:

„Smrade, deš dolů!“ „Ulet', potvoro!“ „Václave, plácní ho!“ „Ty socane!“ „Nekoukej blbě!“, a jakýsi vysoký muž mohutné postavy chytil mne svou svalnatou rukou za límec u kabátu a nesa mne doprostřed toho rozzuřeného davu křičel: „Přišel jsi nám sem rozbít schůzi, my tě naučíme!“

Od předsednického stolku ozval se hlas: „Nebijte ho, bratří!“, přehlušovaný však protestem proti vedení strany: „Ale jen ho seřezte, bratří!“

Ctím ty lidi dodnes. Seřezali mne, seřezali celý výbor strany mírného pokroku v mezích zákona, a když nás vyhodili na ulici, vrátili se zpět, aby rokovali dál o kulturních otázkách. Byla to bolestná pravda ---

V ZAJETÍ KARTAGIŇANŮ

Po onom velkém morálním vítězství u Banzetů sešly se naše rozptýlené řady až nahore na Havlíčkově třídě. Kulhal jsem, pod okem jsem měl modřinu a mé tváře, jak praví Goethe, nevěstily nic dobrého. Byly opuchlé! A jak tak stojíme a rozmlouváme o tom našem velkém morálním vítězství, mihne se kolem mne mladý muž, plácne mi do ramen a zvolá: „Ale ty vypadáš znamenitě od té doby, co jsem tě neviděl!“ - Byl to můj přítel Ladislav Hájek-Domažlický, kterého jsem neviděl již dva roky a který mně byl milý od onoho památného okamžiku, kdy mne nezradil na Hradčanech v hostinci nad podloubím, kde mají volské pivo, totiž z voleského císařského pivovaru.

Byl to charakter a počítáme ho též mezi své přívržence. Abych tedy stručně pohovořil o tom krásném úkazu přátelství.

Bylo to za parného letního dne roku 1902. Přítel Hájek ohlásil, že má na Strahově strýce děkana. A ten strýc že má peníze, že je milosrdný a dobrý, šlechtný a uznalý a že miluje velice svého synovce, totiž Hájka.

A my že se k němu vydáme. Že napíše dopis plný naříkání a já že ten dopis předložím a že dostanu padesát korun. Dopis ten zněl:

Předrahý strýčku!

Osměluji se k Vám uchýlit s tou nejupřímnější prosbou, abyste se ustrnul nad svým nemocným synovcem Ladislavem, který posílá k Vám svého přítele, kterému je již dlužen 12,70 K za léky, které mně zakoupil ze své kapsy, neboť ví, jaké mám rozhárané poměry doma, o čemž vy, strýčku, zajisté také víte. Přiznávám se Vám, že má matka neposílá mi žádné peníze, poněvadž jsem se ukázal nehoden její obětavosti mateřské. Nechoval jsem se tak, jak se má chovat řádný syn, obelhával jsem ji, a nyní, v těžké nemoci, teprve vidím, jak milou by mi byla pečlivá ruka matky. Stydím se však obrátiti se k ní, a proto žádám Vás, milý strýčku, abyste mi momentálně vypomohl z té nouze a bídy, která jest u mne nyní domovem. Neračte se zmiňovat mému příteli o ničem, a pomůžete-li mne, jak doufám, račte to dát do přiložené obálky. Vyprošuji si současně Vaše kněžské požehnání a zůstávám Vám oddaný synovec

Ladislav.

Toto psaní stylizovali jsme v oné hospodě, kamž jsme přišli bez krejcaru v kapse, neboť před námi ležela bohatá kanonie strahovská. Bavili jsme se znamenitě, pili, jedli, hráli kulečník, kouřili a o půl čtvrté odebral jsem se k lidumilnému knězi, strýci přítele Hájka, na Strahov.

Když jsem tam přišel, řekli mně, že veledůstojný děkan Hájek je právě na požehnání a že se vrátí za hodinu. Vrátil jsem se tedy zpět do hospody a zase jsme jedli, pili, kouřili a hráli kulečnick. „V takový šťastný den si můžeme dát víno,“ řekl Hájek, „strýc je anděl.“

Dali jsme si tedy víno a před půl pátou šel jsem opět do kanonie strahovské. Důstojného lidumila, děkana Hájka, našel jsem v jeho pracovně, modlil se breviář a pil pivo. Vyložil jsem, že mne posílá jeho synovec Ladislav Hájek z Domažlic, který jest churav a leží nemocen, a toto psaní že mám doručiti veledůstojnému panu děkanovi. Otevřel psaní, přečetl je a řekl laskavě: „Počkejte, prosím!“ - Odešel do vedlejšího pokoje a za chvíli se vrátil se zavřenou přiloženou obálkou, ve které jsem nahmátl nějaký papírek.

„Dá bůh,“ pravil měkce veledůstojný pan děkan, „že se můj synovec brzo pozdraví. Či jest to s ním tak špatné? Nemůže chodit?“

„Leží jako lazár, veledůstojný pane,“ řekl jsem, mačkaje radostně v kapse obálku s papírkem.

„Vy jste, jak jsem poznal, velice řádný mladý muž,“ pokračoval. „Jak se račte jmenovat?“

„Jaroslav Hašek, veledůstojný pane!“

„Tak vám děkuji,“ řekl veledůstojný pan děkan a já pln vděčnosti políbil jsem mu ruku a vesele vrátil se do hostince pod podloubím.

„Neseš?“ volal Hájek.

„Nesu, nesu.“

A roztrhli jsme obálku. Byl v ní lístek s tímto obsahem:

Lumpové! Viděl jsem vás, když jste vcházeli do hospody U Karla IV.! Když jsem šel na požehnání, ještě jste tam seděli. Styďte se!

Děkan Hájek

A tak jsme seděli v zajetí hostinského od Karla IV. V cizím ovzduší, vzdálení přátel, beznadějní, a předstihovali jsme se v šlechetnosti, neboť každý z nás tvrdil, že poběhne do města a že se vrátí s penězi, abychom mohli zaplatit útratu.

Kol šesté hodiny večerní tahali jsme sirky. Padlo to na Hájka, zbledl a prohlásil, že tedy půjde do Prahy a že se vrátí zpět.

A odešel z tohoto ponurého vězení, kde hostinský chodil pak kolem mne samotného jako kočka kolem myši, chycené v pasti, a říkal: „A já, já padnout na podvodníka, nezavolal bych hned strážníka, zbil bych ho jako koně napřed a pak bych ho teprve dal zavřít!“

A v deset hodin, když ze zoufalství zdvojnásobil jsem celkovou útratu, objevil se Hájek a pravil:

„Zab mne! Vypůjčil jsem si od tvého strýce šest korun a zastavil jsem se v jednom hostinci. Hráli tam ‚boží požehnání‘, já chtěl jsem naše jmění zdvojnásobit a já to prohrál a nemám ani krejcaru.“

Hrdina starořímský Regulus vrátil se dobrovolně z Říma do zajetí Kartagiňanů, aby byl umučen...

PŘÍTEL JIŘÍ MAHEN A JOSEF MACH

Tím, čím byli ve Francouzské revoluci nejzuřivější jakobíni, tím byl Mahen mezi celou společností. Byl nesmířitelný, poněvadž se nikdo na něho nehněval. Byl ukrutný, poněvadž neměl nikdy příležitost někomu ublížit. Kromě toho studoval na filozofické fakultě. Jeho duch sám o sobě mnoho myslel, ale my jsme o něm nemysleli nic, takže nakonec si sám o sobě již nic nemyslel, a to bylo jeho štěstí, a stal se etickým anarchistou. Stal se tímto anarchistou právě tak, jako se stávají anarchisty sedmnáctiletí mladíci v gymnáziích i reálkách, kteří tvoří mezi sebou tajné spolky, aby měli příležitost sdružit se někde v hospodách; takovým anarchistou býval kdysi také Mahen. Ačkoliv prohlašoval zcela správně, že jest individualistou, byl přece jen etickým anarchistou v nejširším smyslu toho slova, což znamená dle slov přítele básníka Macha:

*Odvahu a sílu pro budoucí činy
dodávaly nám hlavně lihoviny.*

Anarchista Vohryzek byl Mahenovi trnem v oku, neboť Mahen byl káchovec a neumannovec dohromady.

*Leč zbytečno mu na to vzpomínati,
kde zůstal dlužen, tam už nezaplátí.*

Tato věta týká se též přítele Josefa Macha. Co tyto řádky píší (a mohl bych je psát věčně), jest mně dlužen K 27, - . Vohryzek slíbil Machovi pár facek za báseň Anarchisti, která kdysi vyšla ve Švandu dudákovi a nyní v knihovně Slunovrat, kterou pořádá inženýr Rudolf Ptáčník v Turnově.

Jisto je, že Vohryzek musí se tedy vyrovnat nejen s Machem, nýbrž i s panem Hermannem a inženýrem Ptáčníkem. - Josef Mach býval tedy kdysi anarchistou. Tím anarchistou byl jsem i já a děkuji tímto policejnímu radovi Petráskovi z Královských Vinohrad, že mně to vymluvil. Bylo to před posledním příjezdem Jeho Veličenstva do Prahy, když jsem byl redaktorem anarchistické Komuny. Byl jsem volán na policejní komisařství na Královských Vinohradech a nebožtík rada Petrásek, správce policejního komisařství na Královských Vinohradech, s jehož synem jsem se dobře znal, zavolal mne k sobě a řekl mi vskutku otcovskými slovy, přičemž mně poklepal na rameno a žoviálně stiskl

ruku: „Milý příteli, pamatujte si toto: vídeňská státní policie vede vás v seznamu anarchistů.“

„Dovolte, pane rado, snad pražská.“

„Pražská i vídeňská, milý příteli.“

„A což brněnská, pane rado?“

„Brněnská není státní, milý příteli.“

„Přestěhuji se tedy do Brna, pane rado.“

„Vy se do Brna nepřestěhujete, vy zůstanete na Vinohradech, jako já zůstávám na Vinohradech.“

„A dovolte, pane rado, nesmí být člověk anarchistou?“

„Ale pročpak by nemohl být anarchistou,“ odvětil pan policejní rada, „jenomže to má vzápětí nepříjemnosti. Jste mladý člověk a byla by vás skutečně škoda. Tohle všechno jsem já kdysi také prodělal. Já byl také hrrr... Jednou jsem řekl svému představenému ‚no dovolte‘ a prásk jsem dveřma. Ale já jsem jimi nechtěl prásknout, mně se jenom zachytila kapsa kabátu o kliku, jak mne vyhazoval. A když jsem přišel do svého pokoje na starém policejním ředitelství, tak jsem si to rozvážil, co jsem vyved. Šel jsem k šéfovi a požádal ho o prominutí a ta anarchie jako kdyby ze mne spadla. Teď jste v Komuně, mladý příteli,“ vstal a pohládl mne po hlavě. „Dejte si to vymluvit, kamaráde. Máte matku, pořádnou ženu, máte bratra, který čeká na místo v bance Slavii, dejte se k mladočechům. Vypusťte z hlavy ten petrolej a dynamit, vždyť vám to neslouží ke cti, a když vy chcete být v nějaké straně, která hodně křičí, dejte se k národním socialistům. A když už máte nějaké revoluční smýšlení, dejte se k sociálním demokratům. Ti chtějí všeobecné právo hlasovací, ale my jim ho nedáme. Ale my vás taky za to nezavřem. Jenom vypusťte bomby z hlavy. Ať se podíváte, kam chcete, vidíte, že musí být pořádek. Když přijдете domů, hodíte boty do kouta a nemůžete je najít, tak nadáváte, že není žádný pořádek. Tak je to v celém politickém životě. Podívejte se na mne, já jsem starý člověk, leccos jsem prodělal, ale abych volal ‚pryč s králi‘, to se nikdy nestalo.“ Usmál se a řekl: „Leda takhle, když jsme hráli jednadvacet a já jsem si vytáhl na dvacet ještě krále, když jsem držel bank, a to jsem pak volal ‚pryč s králem‘, poněvadž jsem měl dvaadvacet.“ Pohládl mne po vlasech ještě jednou a řekl: „Tak si to dejte konečně vymluvit. Vystupte z toho anarchistického časopisu Komuna, přejděte do jiného politického časopisu, když už bez politiky nemůžete existovat. A teď můžete jít.“

Tak jsem tedy vystoupil z Komuny, založil jsem stranu mírného pokroku v mezích zákona a stal se redaktorem časopisu Svět zvířat.

SVĚT ZVÍŘAT

Kdo je politik, musí prodělat velkou školu života, hlavně musí se naučit klamat lidi. V politice není nic bezúhonně čistého. Většina politiků schází se v hospodách a usmívá se těm naivním lidem, kteří jim pomohli, aby mohli do těch hospod chodit. A když v té hospodě vyskytne se jeden člen té řady naivních dobráků, který přijde ke stolu a říká „nazdar, příteli poslanče, jak stojí ta a ta věc“, tu přítel poslanec okázale mu podá ruku a promluví s ním s výrazem živé účasti několik slov a rychle se omluví, že má nutnou konferenci s těmi pány u stolu, neboť právě u stolu politiků nemluví se o politice, ale pije se pivo či víno, a politik se baví jako každý jiný občan, chce mít pokoj od těch naivních blouznivců. - Ale než dojde k tomu názoru, musí prodělat školu života - a tak jsem prodělal též první ten stupeň k tomu, jak lze lidi klamat a šálit, neboť stal jsem se redaktorem Světa zvířat s tou nadějí, že ze Světa zvířat jest jen malý krok do poslanecké sněmovny. A ten, který mne v tom posiloval, byl nebožtík Václav Fuchs. Kvůli obchodu dal se pokřtít, žil ze zvířátek a žil z lidí. Byl to zaměstnavatel v nejhrošším toho slova smyslu. Nebyl ani tak chytrý, jako mazaný. Uměl křičet, ale když mu někdo vynadal, zalezl do postele. Byl nemoderní, pokud se týče úpravy listu, ale koupil si na dluh automobil. Muž ten je mrtev a o mrtvých nic než dobře. Redaktora považoval za nádeníka a redaktor jeho za blba. A tak se vždy redaktor sešel se svým šéfem. A nakonec se oba dva ctili vzájemně. Kdyby byl Václav Fuchs býval politikem a všimal si veřejných otázek, byl by se stal poslancem. Neboť uměl křičet, znal plakat, dovedl se přetvařovat, a co mu scházelo na inteligenci, to nahrazoval žvástavostí. Politickým smýšlením byl mladočech. A převzal protektorát nad zvířaty. Vyskytují se dvě knihy, jež jsou podepsány Václav Fuchs. Název jedné knihy zní *Všechny druhy psů slovem i obrazem, napsal Václav Fuchs*. - Tu knihu přeložil z němčiny bývalý jeho redaktor Kukla a svému šéfovi k svátku daroval to jméno Václav Fuchs. - Druhá kniha jmenuje se *Svět rad, sestavil Václav Fuchs*. To opět přeložil Kukla z němčiny a jméno Václav Fuchs musil tam již napsat z povinnosti. - Časopis Svět zvířat jest vůbec jen snůškou překladů z němčiny. Původního tam není nic, kromě básní Ladislava Hájka (a to poslední dobou) a kromě několika reprodukcí fotografií holubů voláčů ap. Jest to časopis populární, a to znamená nevědecký. Vím, že jsem si zvířata vymýšlet musel.

„Co nového bude v listě, pane redaktore?“ tázával se pan Fuchs.

„Zas nějaké nové zvíře,“ odpovídal jsem.

„Jen bože houšť!“ - Obrázky vystřihovali jsme z Die Woche, Sport im Bild, Das illustrierte Blatt, Weite Welt a jiných německých listů a občas z Country life a La vie á la campagne, texty braly se jen z německých časopisů a všemu tomu dával se název Jediný český časopis svého druhu. - Jednou jsme tam uveřejnili obrázek kočky, kterou drží na ruce dívka, a pod to dali jsme nápis: „Kocour Mimi miláčkem mistra Arbesa.“ Byl to reklamní obrázek z odolu. - A jeho vile říkali v Košířích ‚blázinec za branou‘. Měl hospodyně, o níž všichni mysleli, že je jeho manželka. A měl hodnou ženu, o níž se domnívali, že je služkou. Po jeho smrti se to obrátilo. Slečna Drahocká stala se kuchařkou a paní Fuchsová stala se paní. - Právě tento Časopis Svět zvířat způsobil v mé duši naprostý politický převrat. Co se tam provádělo v malém, děje se v politice ve velkém. Jedině klamáním celé společnosti mohou jednotlivci pohodlně žít. Psali jsme o ubohých psech proletářích, kteří o hladu, v dešti ran choulí se skrčeni do koutka, a když pozvednou svůj hlas, jsou bití nanovo, a sluha Čížek bil ty psy, kteří byli ve psinci Světa zvířat, až jedna radost. A když v noci štěkot psí probudil přítele zvířat Václava Fuchse ze spánku, tu vycházel Čížek ze svého pelechu s býkovcem v ruce a ztloukl ony psy revolucionáře. Tak se dělá i politika. - Ta stará slečna Drahocká koupila mi jednou tři košile na vyrovnání účtu nedobytného inzerátu té firmy v našem časopise, strhla mi za ně plnou cenu z mé gáže a rozhlašovala všude, jaké dobrodiní mi prokázala, ačkoliv jsem ty tři košile nepotřeboval, a tvrdila, že ví, že se jí jednou za to ukáží nevďečným. Ale já děkuji jí tímto, jako děkuji celému Světu zvířat za tu zkušenost, již jsme převzali do programu strany mírného pokroku v mezích zákona, a to onu krásnou větu: „Dělej, co chceš, ale mluv o sobě vždy jen to nejlepší!“